

לִאסוּקֵי שְׁמַעְתָּא

מסכת נדרים ז' – י"ג • פרשת בהעלותך תשע"ה • גליון 149

סיכום הלכתי של
השיטות המובחנות
במרחל, בטור ובצ"י
ולשון השו"ע
לפי סדר הדף היומי

כינויים לשבועה:

נדרים י.

שבועה שקוקה נודר במוהי הרי אלו כינויים לשבועה-טור. תניא רשב"ג אומר האומר במוהי לא אמר כלום במומתא דאמר מוהי הרי אלו כינויין לשבועה.

ראשונים

טור- או מומתא שלא אוכל ככר זה או מומי או אומי אבל אומר במומתא או באומי בבי"ת, אינו כלום. ב"י- והכל לפי הזמן והמקום להוסיף בכינויים אלו או לגרוע מהם וכן משמע ברמב"ם.

שו"ע יו"ד סימן רל"ז

י. כנויי שבועה כשבועה. כיצד, שבועה או שקוקה שלא אוכל ככר זה, או מומי או אומי. אבל אמר באומתא, או באומי בבי"ת אינו כלום ואלו הכנויים הם כפי זמנם לבני אדם שלא היו בקיאים בטיב לשון הקדש והכל לפי הזמן והמקום להוסיף בכינויים אלו או לגרוע מהם. הגה אותן פרגולים לומר בלשון הקודש אמונה אעשה או לא אעשה אף על פי שהן כנדר זרוזין, מכל מקום צעוי התרה.

המתפיס נדרו בדבר קדוש:

נדרים י:

משנה- האומר כאימרא שה של קרבן, ר"ן, כדירים, כעצים, כאשים, כמזבח, כהיכל, כירושלים שסובר שחומת העיר ומגדלותיה באים משיירי לשכה, רא"ש. ר"ן- כקורבנות שבירושלים, נדר באחד מכל משמשי המזבח אע"פ שלא הזכיר קרבן, הרי זה נדר בקרבן.

שו"ע יו"ד סימן ר"ד

ב. לא דוקא מתפיס בקרבן, אלא הוא הדין בכל דבר הקדוש בקדושת הפה כגון שאומר ככר זה כאימרא, כדירים, כמזבח, כהיכל, כירושלים, או כאחד מכל משמשי מזבח, הרי זה נדר. הגה אם נדר בשלחן שבמקדש הוי נדר לכל אם אחר בשלחן סתם ולא אמר בשלחן הקדש, איז זה כלום. ומכל מקום, צעם הארץ יצ להחיר שלא יהא פרוץ בנדרים.

ש"ך וט"ז- התפיס בדבר כגון ככר זה עלי כשלחן אף שאמר כשלחן סתם, אסור. אבל נודר בשולחן או אמר אני נודר או נשבע בשולחן, בין קודש בין סתם אינה שבועה כלל ודברי הרמ"א הם כשגגה מלפני השליט.

התפסה בנדר:

נדרים יג.

משנה- האומר קרבן עולה, מנחה, חטאת, תודה, שלמים שאני אוכל לך, אסור- רא"ש טור. ור' יהודה מתיר. הקרבן כקרבן קרבן שאוכל לך, אסור. לקרבן לא אוכל לך, ר' מאיר אסור. גמ' אמר הא קרבן, הוא לשון נדר, אבל הי קרבן כמו חי, וכנשבע בחיי הקרבן מותר- טור. ר' אבהו- האומר לקרבן בשוא בלמ"ד לר"מ אסור ובל' בפתח ר"מ מתיר ור' יהודה אסור.

ראשונים

טור- עיקר נדר האומר בתורה הוא שיתפיס בדבר הנודר כגון קרבן וכו'. ב"י- אדרבה, עיקר הנדר הוא בלא התפסה אלא שהתפסה היא בדבר הנדר. רא"ש- אסר על עצמו ככר אחד ואמר על ככר אחר- זה כזה או שנדר על יום אחד להתענות בו וכדו' ואמר על יום אחר יהא כזה, אסור- טור. רמב"ם טור ור"ן- וכן אם אמר 'יאסר עלי ככר זה'. רא"ש ר"ן וטור- פסקו כר' מאיר. רי"ף- פסקו כר' יהודה.

במעיקרא
הוא
מתפיס או
בדהשתא
הוא
מתפיס

נדרים יב.

בעי רמי בר חמא היו בשר זבחי שלמים לאחר זריקת דמים ובשר היתר לפניו, ואמר זה כזה, מאי, בעיקרו קא מתפיס ובשר שלמים קודם זריקת הדם אסור או בהיתרא קא מתפיס שמוטר לבעלים לאחר זריקת דמים מיתבי, איזהו איסור האמור בתורה, אמר הריני שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין כיום שמת בו אביו וכו' כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם וכו'. ואמר שמואל והוא שנודר באותו היום ואילך וכל ימים אלו הם אסורים.

ראשונים

רמב"ם רא"ש- פוסקים שבמעיקרא הוא מתפיס. רבינו ירוחם- פסק שבמעיקרא הוא מתפיס ומביא דעות שדוקא אם היו כל הימים אסורים אסור, אבל היו ימי היתר, מתפיס בהיתרא.

נדרים י:

תנן האומר לחולין שאוכל לך שפירושו לא חולין כלומר כקרבן, לא כשר, לא דכי והוא קדשים, טהור וטמא קדשים שיש בהם טומאה וטהרה נותר ופיגול, אסור. תניא חולין החולין כחולין בין שאוכל לך ובין שלא אוכל לך, מותר. לחולין שאוכל לך, אסור, לחולין לא אוכל לך, מותר. והתנן לא קרבן לא אוכל לך, ר' מאיר אסור, וקשה שהרי ר"מ אין לו מכלל לאו אתה שומע הן, ואמר ר' אבא נעשה כאומר לקרבן יהא לפיכך לא אוכל לך, וכן כאן, לא חולין יהא לפיכך לא אוכל לך וכו' רב אשי אמר הא דאמר לחולין והא דאמר לא חולין ואף שלר"מ אין מכלל לאו אתה שומע הן, כשסיים לא אוכל לך נראה שכונתו לאיסור- רא"ש.

שיטת ר'
מאיר
שאין
אומרים
מכלל
לאו
אתה
שומע
הן.

ראשונים

טור והר"ן בשם הרמב"ם- גורסים 'לטהור'. אבל הרא"ש גרס 'טהור'.

רא"ש- הרי"ף פסק כרבנן שלא צריך תנאי כפול ולומדים לאו מכלל הן. אבל בה"ג ור"י פסקו כר' מאיר וכן עמא דבר ולכן לחולין שאוכל לך או חולין החולין כחולין בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך, מותר. אבל לא חולין שאוכל לך, אסור וכן לקרבן אם אוכל לך או לחולין בפת"ח לא אוכל לך, אסור שמשמע איסור כיון שאמר לא אוכל - טור. ר"ן ובשם הרמב"ן- הלכה כר' יהודה שמכלל לאו אתה שומע הן. ב"י- וכן אם אמר לא כשר לא דכי, וסיים שאוכל לך, אסור, אבל אמר לכשר לא דכי בפתח, יהא מותר אלא אם כן סיים לא אוכל. רמב"ם- חולין החולין כחולין בין שאוכל לך בין שלא אוכל לך, מותר שפוסק כר' מאיר. לא חולין שאוכל לך, אסור שאף ר' מאיר מודה שלא חולין היינו 'קרבן' ולא צריך לומר מכלל לאו וכו', ב"י. לא חולין לא אוכל לך, קרבן, הקרבן, כקרבן שאוכל לך אסור. קרבן, הקרבן, כקרבן, לקרבן לא אוכל לך, מותר שמשמע שנשבע בקרבן או שדרר שלא יאכל לו קרבן.

שו"ע יו"ד סימן ר"ד

א. עיקר נדר האומר בתורה הוא שיתפיס בדבר הנודר [אבל לא האסור, בה"ט] כגון שאומר ככר זה עלי כקרבן או שאמר יאסר עלי ככר זה או שאמר ככר זה עלי איסור וכן אם אסר עליו ככר אחד שתלאו בדבר הנודר, ואמר על אחר יהא כזה, אסור. ואפילו עד מאה [אף שהם חפצים שונים, ש"ך] כולם אסורים; או שנדר על יום אחד להתענות בו או שלא לאכול בו בשר ואמר על יום אחר יהא כזה, אסור (ויש חילוקי לשונות צענין הנדר והרצ לא כתבם ועיין צננים).

המתפיס בדבר האסור:

נדרים יג:

אחרונים

ש"ך - ועתה את כולם דנים כעם הארץ.

בה"ט - ואם אמר בפירוש שנודר באזכרות שבה הוי נדר. וכן אם נודר במקצת יריעות שבתורה כיון שיש בהן אזכרות הוי נדר.

ט"ז - מי שנתייב בשבועה ישביעו אותו בהנחת יד בספר תורה שכמה כאחיזה.

נדר ושבועה בדבר שאין בו ממש:

נדרים יד:

משנה - קונם שאני ישן, שאני מדבר, שאני מהלך, האומר לאשה קונם שאני משמשך, הרי זה בלא יחל דברו.

תנן שבועה חלה על דבר שאין בו ממש, מה שאין כן בנדרים. ושינה, דבר שאין בו ממש הוא וכו'. **רבינא** אמר וכו' מאי בל יחל, מדרבנן-**רמב"ם** **רא"ש** ו**רשב"א**.

נדרים יג:

תנן האומר לחבירו קונם פי מדבר עמך, ידי עושה לך, רגלי מהלכת לך, אסור. ורמינהי חומר שבועה וכו' אמר **רב יהודה** באומר יאסר פי לדיבורי, ידי למעשיהן, רגלי להילוכן-**רמב"ם** **רא"ש** ו**ר"ן**.

ראשונים

רא"ש ו**ר"ן** - אין צריך לומר במפורש פי לדיבורו, אלא די אם אמר קונם פי- אסור.

רשב"א - האומר אני אוסרך ביתי שלא תדור בו, הוא דבר שיש בו ממש.

רמב"ם - האומר הרי עלי קרבן אם אדבר עם פלוני וכו' חייב בקרבן שאין אלו נדרי איסור אלא נדרי הקדש.

שו"ע י"ד סימן רי"ג

א. נדרים אין חלין על דבר שאין בו ממש כיצד, אמר קונם שאני מדבר עמך, שאני עושה לך, שאני מהלך לך, שאני ישן עמך, אינו נדר. וכן אם אמר דיבורי ועשייתי והליכתי אסורים עליך ושינה אסורה עלי, אינו נדר. ומיהו מדרבנן צריך שאלה (פי' לשאול על נדו ולמלא פתח להתיכו [ממקום אחר, בה"ט]) לפיכך ראובן האוסר עליו שמיעת תפילת שמעון צריך שאלה מדרבנן. אבל אם אמר קונם פי מדבר עמך קונם ידי עושות לך, קונם רגלי מהלכות לך, קונם עיני לך בשינה, הוי נדר גמור מן התורה. וכל שכן אם אמר יאסר עליך פי לדיבורי וידי לעשייתי ורגלי להילוכי. הגה האומר **דבור** פי עלך או נעילת אפן עלי י"א להוי נדר האיל ומזכיר הפה והאפן.

קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר:

נדרים י"ד:

איתמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר, אמר **רב יהודה** אמר **רב** אל יישן היום שמא ישן למחר. ו**רב נחמן** אמר יישן היום ולא חיישין שמא יישן למחר. ומודה **רב יהודה** באומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום שיישן היום כי לא מזדהר בתנאיה אבל באיסורא מזדהר.

ראשונים

רמב"ם **רא"ש** **ר"ן** ו**טור** - הלכה כ**רב יהודה**.

שו"ע י"ד סימן רי"ג

ג. אמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר, לא יישן היום שמא ישכח ויישן למחר אבל אם אמר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום יכול לישן היום ולא חיישין שמא למחר ישכח נדרו ויישן.

אין בדברים המובאים בעלון כדי לפסוק הלכה, אלא כדי שיהיה לימוד הדף היומי שלם ביד הלומד, סוגית הגמ' ועיקרי ההלכה.
להערות, הצעות, או לקבלת העלון בדואר ניתן להתקשר - 052-7134167.

לע"נ
אמו"ר אליהו בן הרב שלום יהודה ז"ל

לרפואת

רחל בת רחם, נגיה ויקטוריה בת רחם, חביבה בת רחם, עליזה בת רחם, פרידה בת מזל, ד' א' בן ש'

בתושחי"

ולהצלחת התורמים החפצים בעילום שם

לקבלת העלון דרך המייל ניתן לשלוח
avishaisofer@etrog.net.il - ל

ואלו מותרין- חולין שאוכל לך כבשר חזיר, כעבודת כוכבים, כעורות לבובין, כנבילות וטריפות, כשקצים ורמשים, כחלת אהרן וכתרומתו, מותר איש כי ידור וכו"- עד שידור בדבר הנדור, גמ' - **טור**.

האומר לאשתו הרי את עלי כאמא פותחים לו פתח ממקום אחר כדי שלא יקל ראשו. ורמינהו, הרי את עלי כאמא וכו' לא אמר כלום **רבא**- הא בתלמיד חכם הא בעם הארץ והלכה כ**רבא**, ב"י.

ראשונים

רמב"ם - כל המשים דברים המותרים כדברים האסורים, אם אותו דבר האסור יכול לעשותו בנדר, הרי אלו אסורים ואם אינו יכול לעשותו בנדר הרי אלו מותרים, ובעמי הארץ פותחים להם ממקום אחר כדי שלא יקלו ראש בנדרים.

רא"ש - רק בהתפיס אשתו בדבר האסור פותחים לע"ה ממקום אחר ולא בנדר על דברים אחרים. וצריך לבקש לו טעם לחרטה ושאלו היה יודע לא היה נודר ולא רק בחרטה.

רשב"ץ - מי שנאנס לאסור אישה אחת והתפיסה בדבר האסור, במקום אונס לא החמירו חכמים להצריך שאלה- **בה"ט**.

שו"ע י"ד סימן ר"ה

א. האומר פירות אלו עלי או מין פלוני עלי או מה שאוכל עם פלוני עלי כבשר חזיר או כעבודת כוכבים או כנבילות וטריפות וכיוצא באלו וכן האומר לאשתו הרי את עלי כאמי או כאחותי או כערלה או ככלאי הכרם הרי אלו מותרים ואין כאן נדר ואם היה האומר עם הארץ צריך שאלה לחכם ומראין בעיניו שאשתו אסורה ושאותם פירות אסורים ומחמירים עליו שאין די לו בחרטה אלא צריך לפתוח לו פתח ממקום אחר ומתירים לו נדרו כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים. הגה י"א **אומרים** **דבזמן** הזה לכולי עלמא דיינינן להו **כדין** עם הארץ **לפי** שזבן אינו בני תורה ומיהו י"א **לחפילו** **בעם** הארץ אין כריך שאלה רק כזכור אשתו עליו **אבל** לא כזכור נדרים.

בה"ט - וכתב **הר"ן** שלעם הארץ אין פותחים בכבוד אמו לומר לו שע"ה הנדר מזלזל באמו.

הנודר בתורה:

נדרים יד:

הנודר כלומר הנשבע. **רא"ש** ו**ר"ן** בתורה לא אמר כלום. **ר' יוחנן** - וצריך שאלה לחכם. **רב נחמן** - ותלמיד חכם אינו צריך שאלה שכן יודע שכיון שלא נשבע במה שכתוב בה, כוונתו אגוילי **רא"ש** ו**ר"ן**. **תניא**, במה שכתוב בה או בה ובמה שכתוב בה, דבריו קיימים. אמר **רב נחמן** לא קשיא מדוע אמרו גם 'בה ובמה שכתוב בה' הא דמחતા אורייתא אארעא דדעתיה אגוילי, הא דנקיט לה בידיה דדעתיה על האזכרות שבה וגרסת **הרא"ש** - ואיבעית אימא רישא דמחטא אארעא והא קמ"ל דאע"ג דמחטא אארעא ואמר במה שכתוב בה מהני. סיפא דנקיט לה בידיה אע"ג דלא אמר אלא בה כמאן דאמר במה שכתוב בה והאי דקתני במה שכתוב בה הכי פירושו אמר בה או במה שכתוב בה אי נמי אמר בה כאלו אמר במה שכתוב בה. וגרסת **הר"ן** - ואיבעית אימא סיפא הא קמ"ל דכיון דנקיט לה בידיה אע"ג דלא אמר אלא בה כמאן דאמר במה שכתוב בה דמי. וגרסתו זו כדברי **הרא"ש**.

ראשונים

רא"ש ו**ר"ן** - פוסקים כגרסתם- **טור**.

רמב"ם - הנודר בתורה כגון שאומר פירות אלו עלי כזו לא אמר כלום ואין צריך שאלה לחכם אלא בעם הארץ שלא ינהג קלות ראש בנדרים. נדר במה שכתוב בה אסור נטלה בידו ונדר בה כמי שנדר במה שכתוב בה דמי.

ב"י - דעת **הרמב"ם** וכן **הרא"ש** שדין זה הוא אף בנשבע.

רשב"א - **רבינו האי** כתב מי שנטל ספר תחנונים ותפילות ושאר כתיב הקודש ונשבע באותו ספר, שבועה זו כשבועת התורה.

ב"י - ולענין הלכה יש להתיר שבועה זו בין בתלמיד חכם בין בעם הארץ בין שנקט בידיו ובין לא נקט שהרי הגאונים כתבו שאין לה התרה.

שו"ע י"ד סימן רי"ב

א. הנודר בתורה כגון שאמר פירות אלו עלי כזו לא אמר כלום ואין צריך התרה אם הוא תלמיד חכם, אבל אם הוא עם הארץ צריך התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים. ואם נדר במה שכתוב בה אסור שהרי כתוב בה איסור, נטלה בידו ונדר בה כמי שנדר במה שכתוב בה דמי (**אבל הנשבע בתורה בכל ענין כריך התרה**).